

Export van ons Nieuw BW

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1992). Export van ons Nieuw BW. *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht*, 9(1), 26-28.

Document status and date:

Published: 01/01/1992

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

een belangrijke wijziging in werk of werkomstandigheden voor werknemers die tot de organisatie behoren. Indien urgente redenen ertoe noopen, kan de werkgever een besluit nemen en uitvoeren voordat hij heeft voldaan aan zijn plicht tot onderhandelingen uit hoofde van het eerste deel van deze paragraaf.

(8b) De plicht van de werkgever om onderhandelingen te voeren alvorens een besluit te nemen.

Indien een werkgever via een cao is verbonden aan een werknemersorganisatie en waar de werkgever het plan opvat tot – een belangrijke wijziging in zijn werkzaamheden, of – een belangrijke wijziging in de werkomstandigheden of arbeidsvoorwaarden van een werknemer die lid is van de organisatie.

De werkgever dient zelf met de werknemersorganisatie onderhandelingen te openen over de geplande wijziging, en deze onderhandelingen af te sluiten alvorens hij een besluit neemt over de wijziging.

Indien er zich uitzonderlijke omstandigheden voordoen die ertoe leiden dat de werkgever het nemen en uitvoeren van het besluit niet kan uitstellen.

De werkgever kan voor de onderhandelingen het besluit nemen en uitvoeren.

Gunnarsson onderzocht het verschil in begrijpelijkheid bij drie groepen proefpersonen: werknemers, vakbondsmensen en advocaten. Van de in totaal 250 proefpersonen kreeg de ene helft de originele versie en de andere helft de herschreven versie. Het tekstbegrip werd gemeten door het stellen van vragen naar aanleiding van de tekst. De lezers die de herschreven versie kregen voorgelegd, hadden over het algemeen meer goede antwoorden dan de lezers van de originele tekst. Maar de verschillen waren niet opmerkelijk groot.⁶ Kennelijk moet er veel meer aan een wetstekst veranderen om begrijpelijker te worden. Het herschrijven achteraf heeft veel weg van make-up activiteiten of oppervlakkige facelifting. Deze constatering brengt ons tot slot bij de vraag of het wel mogelijk is om wetteksten begrijpelijker te maken. Staat de eis van waterdichtheid niet op gespannen voet met de norm van eenvoud?⁷ Wanneer we ervan uitgaan dat vorm en inhoud één zijn, en wanneer we constateren dat de inhoud vaak ingewikkeld is, dan kan alleen maar geconcludeerd worden dat het taalgebruik meestal niet eenvoudiger kan. Toch zijn er gunstige uitzonderingen. Ik noem hier het eerste rapport van de Werkgroep vorm en taal van vonnissen en beschikkingen, gepubliceerd in Trema (1983). Deze werkgroep kon tot een goed resultaat komen voor een modelvonnis voor echtscheidingen omdat van het begin af aan de aandacht uitging naar begrijpelijk taalgebruik. Bij het NIEUW BW is dit niet gebeurd. En zo'n fout valt niet meer te herstellen. Maar wanneer men bij herziening van andere wetboeken direct ook de normen voor een duidelijke rechtstaal zwaar laat wegen, dan zal blijken dat Vrouwe Justitia zich ook op haar gemak kan voelen in Huiuze Perspicuitas.

Literatuur

Algra, N.E. 1991. *Overdracht van het NBW*. Intern rapport.
Barthes, R. 1970. *Dominici ou le Triomphe de la Littérature*. In *Mythologies*. Editions du Seuil, blz. 50-53.

Burgerlijk Wetboek en Nieuw Burgerlijk Wetboek Boek 3, 5 en 6. Boek 7, titels 1, 7, 9 en 14. Vermande's Wettenreeks '90/'91.

Dunné, J.M. van 1988. *De Taal van het Nieuw BW*. In *De Dialektiek van Rechtsvindend en Rechtsvorming: Opstellen over Rechtsvindend*. Gouda Quint BV, Arnhem, blz. 57-73.

Dunné, J.M. van, E.A.A. Luijten en P.A. Stein 1990. *Kosten en Tekortkomingen van het Nieuw Burgerlijk Wetboek (Boeken 3, 5 en 6)*. Gouda Quint BV, Arnhem.

Gunnarsson, B.L. 1984. *Functional Comprehensibility of Legislative Texts; Experiments with a Swedish Act of Parliament*. In *Text 4*, blz. 71-105.

Maes, F. 1981. *Rechtlinguïstiek*. In *Tijdschrift voor Taalbeheersing 3 (3)*, blz. 232-234.

Renkema, J. 1987. *Tekst en Uitleg; Een Inleiding in de Tekstwetenschap*. Foris Publications, Dordrecht.

Renkema, J. 1989. *Schrijfwijzer; Volledig Herziene Editie*. SDU uitgeverij, 's-Gravenhage.

Werkgroep vorm en taal van vonnissen en beschikkingen, 1983. *Vorm en Taal van Vonnissen en Beschikkingen*. In *Trema 6 (4)*, blz. 151-161.

Gerard-René de Groot

Export van ons Nieuw BW

1. Op het NIEUW BW, waarvan de vermogensrechtelijke kern op 1 januari 1992 in werking treedt, mag civielrechtelijk Nederland trots zijn. Het nieuwe wetboek is – zowel voor de praktijk als voor onderwijs en wetenschap – een hele verbetering vergeleken met het oude BW. Het is nu om uiteenlopende redenen van belang om in het buitenland informatie over het NIEUW BW te verspreiden. In de eerste plaats is zulks nodig, omdat ons nieuwe vermogensrecht in menig geval op grond van internationaalprivaatrechtelijke verwijzingsregels in het buitenland zal moeten worden toegepast.

Verspreiding van informatie over het NIEUW BW in het buitenland is daarnaast ook van belang voor de Nederlandse inbreng in het grensoverschrijdende rechtsvergelijkende gesprek over civielrechtelijke onderwerpen. Civielrechtelijke discussies worden maar al te vaak binnen het keurslijf van een bepaald wetboek gevoerd. Soms leiden zulke discussies niettemin tot voorstellen tot wijziging van zo'n wetboek, maar in de meeste gevallen gaat het wetenschappelijk gesprek uitsluitend over de oplossing van concrete problemen door interpretatie van de bestaande regels. In Nederland is door civilisten gedurende de afgelopen veertig jaren vaak veel vrijer gediscussieerd. Door het voornemen om tot hercodificatie van het privaatrecht over te gaan bleven Nederlandse civilisten niet staan bij de vraag, hoe het positieve Nederlandse recht zou moeten worden geïnterpreteerd, maar wisselden dikwijls met elkaar van gedachten over de vraag, hoe het civiele recht er met betrekking tot bepaalde problemen idealiter uit zou moeten zien. Dat die discussie door velen vrijwel uitsluitend op basis van hun kennis over het functioneren van het positieve Nederlandse recht werd gevoerd, doet daaraan niet af. Een aanmerkelijk aantal participanten aan civielrechtelijke discussies in Nederland liet zich immers wel door rechtsvergelijkende informatie inspireren. Nederlandse civilisten hebben daardoor bij het nadenken over ontwikkelingen in het privaatrecht een voorhoederol vervuld.

2. Het grensoverschrijdende gesprek over wenselijke regelingen van civielrechtelijke verhoudingen gaat door. Het is nu zaak om het gecodificeerde resultaat van de discussie tussen Nederlandse civilisten een belangrijke plaats te laten innemen in de internationale discussie. Met name zijn de Nederlandse ervaringen boeiend voor collega-civilisten uit landen, waar een grondige revisie of zelfs een totale hercodificatie van het civiele recht wordt overwogen. Daarbij valt momenteel vooral te denken aan de landen van de sinds 1989 sterk afslankende socialistische rechtsfamilie. Het is duidelijk, dat voor deze landen de allernieuwste civielrechtelijke codificatie van West-Europa inspirerend kan zijn. Dat het buitenland inderdaad zeer geïnteresseerd is in de op-

6. Wel scoorden advocaten op beide versies van de tekst aanzienlijk hoger dan vakbondsmensen, en deze laatste deden het beter dan werknemers. Kennelijk zijn voorkennis en leeservaring belangrijke factoren bij tekstbegrip.

7. Zie in dit verband ook het artikel van Maes waarin een drietal basisnormen worden geformuleerd voor een degelijk functionerende rechtstaal.

lossingen van ons NIEUW BW blijkt reeds. Hondius rapporteerde in het NJB 1990, blz. 1250, 1251 al over een in Salzburg gehouden symposium 'Renaissance der Idee der Kodifikation/Das neue Niederländische Bürgerliche Gesetzbuch 1992'. In Duitsland worden reeds met enige regelmaat dissertaties geschreven over onderwerpen die (onder meer) het NIEUW BW betreffen.¹ Publikaties over het NIEUW BW worden ook bevorderd vanwege de door de EG gesubsidieerde ERASMUS-uitwisselingen van studenten. Zo verdedigde op 5 november 1991 mevr. Elena Ioriatti, die als ERASMUS-studente in Nederland verbleef, te Trento een 'tesi' over 'Il nuovo codice civile dei Paesi Bassi, fra soluzioni originali e circolazione dei modelli'.² Het is thans een belangrijke en boeiende taak van Nederlandse civilisten om de studie van het nieuwe Nederlandse privaatrecht in het buitenland te stimuleren en om uiteraard ook zelf in andere talen over ons nieuwe recht te publiceren.

Ruime internationale aandacht voor het NIEUW BW is ook wenselijk met het oog op de mogelijke harmonisatie (of wellicht zelfs unificatie?) van het privaatrecht in Europa.³ Het NIEUW BW zal met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid een veel korter leven beschoren zijn dan zijn voorganger. De oudtestamentische leeftijd van het BW 1838 zal ons nieuwe wetboek nooit halen. Heeft het Europees parlement niet reeds opgeroepen om te onderzoeken, of een Europees burgerlijk wetboek tot stand kan worden gebracht?⁴ En worden over zo'n toekomstig Europees burgerlijk wetboek niet reeds congressen en symposia georganiseerd?⁵ Sommige Europafielen menen, dat binnen dertig à veertig jaar een nieuw – Europees – burgerlijk wetboek ons NIEUW BW zal aflossen. Personen, die iets voorzichtiger zijn, zullen wellicht eerder geneigd zijn om over de levensverwachting van ons civielrechtelijke wiegekind de woorden van Psalm 90 te citeren.⁶

Juist nu discussies over een mogelijk Europees burgerlijk wetboek opkomen, is het minder waarschijnlijk, dat andere (West-)Europese landen nog het moeizame proces van een civielrechtelijke hercodificatie opstarten. Dit heeft tot gevolg, dat over circa honderd jaar wellicht kan worden vastgesteld, dat het NIEUW BW de laatste grote Westeuropese hercodificatie van privaatrecht op nationaal niveau is geweest. Dit gegeven bewerkstelligt, dat Nederlandse civilisten met het nieuwe wetboek in de hand bij codificatiepogingen op Europees niveau een interessante rol kunnen spelen.

3. Indien we het 'Gedankengut' van het NIEUW BW in het buitenland willen verspreiden zijn uiteraard goede vertalingen van ons nieuwe wetboek nodig. Een lovenswaardige aanzet daartoe is reeds gegeven door Haanappel en Mackaay, die een vertaling van de Boeken 3, 5 en 6 in het Engels en het Frans publiceerden.⁷ Men beseffe, dat het vertalen van een wetboek geen werk is, dat 'sine cura animarum' aan een willekeurige vertaler kan worden overgelaten. Dat vertalen moet een vertalen uit één rechtstaal in een andere rechtstaal zijn.⁸ De vertaler dient daarom niet alleen voortreffelijke kennis te bezitten van de taal waaruit moet worden vertaald (brontaal) en de taal waarin moet worden vertaald (doeltaal), maar ook goede kennis van de aan die beide talen gerelateerde rechtssystemen. De vertaler dient daarbij ook het volgende in het oog te houden: indien een bepaalde taal in meerdere rechtssystemen als rechtstaal wordt gebruikt, dan zijn er binnen die taal ook meerdere rechtstalen, die terminologisch aanzienlijk van elkaar kunnen afwijken. Indien een juridisch document moet worden vertaald in een taal, die in meerdere rechtssystemen rechtstaal is, zal de vertaler moeten beslissen in welke van deze rechtstalen zal worden vertaald. Die beslissing is niet steeds eenvoudig. Voor wat betreft vertalingen naar het Engels of naar het Frans ligt het in beginsel voor de hand om in het Engels van het Engelse rechtssysteem en in het Frans van het Franse rechtssysteem te vertalen. Vanwege

de geografische (en politieke) nabijheid zullen immers met name Engelse en Franse juristen geïnteresseerd zijn in wat er in Nederland op juridisch gebied gebeurt.⁹ Een moeilijkheid bij het vertalen van continentaal Europese civielrechtelijke begrippen in het Engels van het Engelse rechtssysteem is echter, dat voor vele van deze begrippen een equivalent begrip in dat Engels ontbreekt. Bij het vertalen moet dan naar een neologisme worden gezocht: een 'nieuwe' – niet in het Engelse Engels gehanteerde – term moet in de vertaling worden gebruikt.¹⁰

Haanappel en Mackaay hebben deze moeilijkheid gezien en hebben derhalve gekozen voor een vertaling naar het Engels (en in mindere mate ook naar het Frans) zoals deze taal (resp. talen) in Quebec als rechtstaal worden gebruikt. Quebec beschikt immers over een tweetalig Frans/Engels burgerlijk wetboek. Voor uit de Franse traditie stammende civielrechtelijke begrippen zijn in Quebec Engelstalige begrippen ontwikkeld, die ook redelijk geschikt zijn om de begrippen van het NIEUW BW in het Engels weer te geven. De door Haanappel en Mackaay gevolgde methode is wetenschappelijk gezien zeer verantwoord. Het resultaat is echter wel een Engelse vertaling, die door menigeen slechts met moeite (en verbazing) kan worden gelezen. Weinig niet-Canadaese juristen (her)kennen immers de Engelse juridische terminologie van Quebec. Een bevriend Engels jurist zei me onlangs, dat hij de Engelse vertaling dikwijls pas begreep, nadat hij ook de Franse vertaling had gelezen. Het werk van Haanappel en Mackaay verdient niettemin ons respect. Men mag echter niet concluderen, dat er naast deze reeds gemaakte vertaling geen behoefte meer bestaat aan een Engelse vertaling voor personen, die niet thuis zijn in de Engelse terminologie van Quebec. De nu bestaande vertaling bewerkt

1. Bijvoorbeeld: Bernhard Hohlbein, *Die neuere Entwicklung des niederländischen außervertraglichen Haftungsrechts*, Diss. Münster 1981; Karl-Ulrich Voß, *Fabrlässiges Delikt und reiner Vermögensschaden. Haftungsgrenzen in der deutschen, anglo-amerikanischen und niederländischen Praxis*, Diss. Köln 1987; Reinhard Nacke, *Recht der standardvoorwaarden in den Niederlanden*, Diss. Münster 1981.

2. Vgl. over de theorie van de 'circolazione dei modelli': Rodolfo Sacco, *Droit commun et composantes du droit*, in: Mauro Cappelletti, *New perspectives for a common law of Europe/Nouvelles perspectives d'un droit commun de l'Europe*, Leiden 1978, blz. 95-109.

3. Vgl. Arthur S. Hartkamp, *Opmerkingen over de verhouding tussen internationale unificatie en nationale (her)codificatie*, Kwartaalbericht Nieuw BW 1989/4, blz. 101-104.

4. Resolutie van 26 mei 1989, Publikatieblad EG C 158, 400; de tekst van de resolutie is ook afgedrukt bij Frans J.A. van der Velden, *Europa 1992 en het eenvormig privaatrecht*, in: Molengrafica, *Eenvormig en vergelijkend privaatrecht 1990*, Lelystad 1990, blz. 8, 9.

5. Bijvoorbeeld de studicessie 'Towards an European codification on contracts (and obligations)', georganiseerd door Giuseppe Gandolfi te Pavia 20 en 21 oktober 1990; zie daarover Martin Posch, *Neue Justiz 1991*, 70 en Fritz Sturm, *Juristen Zeitung 1991*, 555; vgl. ook de conferentie 'Towards an European Law School', Maastricht 5-7 september 1991, waarvan de conferentiebijdragen binnenkort bij Kluwer, Deventer zullen verschijnen.

6. 'De dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren, en, indien we sterk zijn, rachtig jaren.'

7. P.P.C. Haanappel en Ejan Mackaay, *New Netherlands civil code: patrimonial law/Nouveau code civil néerlandais: le droit patrimonial*, Deventer 1990.

8. Daarover Gerard-René de Groot, *Een nieuw juridisch woordenboek*, in: Van taal tot taal 1991, blz. 3-14, eveneens gepubliceerd in: *De Juridische Bibliotheecaris 1990*, blz. 21-27.

9. De geografische nabijheid kan uiteraard ook het gebruik van de Belgische-Franse rechtsterminologie legitimeren. Frankrijk ligt echter niettemin zo dicht bij, dat m.i. de terminologie van de grootste jurisdictie de voorkeur geniet.

10. Vgl. daarover Susan Sarcivic, *Bilingual and multilingual legal dictionaries: new standards for the future*, *Revue générale de droit 1988*, 970; Martin Weston, *Theoretical and practical approaches to translation*, in: *An English Reader's Guide to the French Legal System*, New York/Oxford 1990, 20, 21.

11. O.a. Guatemala 1964; revisie Argentinië 1968; Bolivia 1976; revisie Venezuela 1982; Peru 1984; Paraguay 1987.

12. Naar ik vermoed, ontleenden de Chileense en Argentijnse 'Meijers' (Bello en Velez Sarsfield) hun kennis van het Nederlandse recht aan de door Anthoine de Saint Joseph gepubliceerde 'Concordance entre les codes civils étrangers et le code Napoléon'.

stellig echter ontegenzeggelijk, dat het NIEUW BW enigszins toegankelijk is geworden voor de Engels- en Franstalige wereld.

Er is thans verder zeker behoefte aan een Duitse vertaling van het NIEUW BW: de belangstelling voor het NIEUW BW in de Duitstalige wereld is evident, zoals in het voorgaande reeds bleek. Ook in het rechtsverkeer met de in Oost-Europa gelegen staten zal het Duits vermoedelijk een belangrijke rol gaan innemen.

Idealiter zou trouwens met het oog op toekomstige harmonisatiepogingen van de EG op het gebied van het privaatrecht een vertaling in elke ambtstaal van de EG wenselijk zijn. Indien ik binnen die ambtstalen een prioriteit zou moeten aanbrengen, zou ik direct na de Duitse vertaling een Spaanse vertaling op mijn verlanglijstje plaatsen. Spaans is rechtstaal in Spanje, maar tevens in de meeste Latijnsamerikaanse landen. In Latijns-Amerika kunnen we een hele hercodificatiegolf op civielrechtelijk gebied signaleren.¹¹ Via een Spaanse vertaling van het NIEUW BW zou civielrechtelijk Nederland in contact kunnen treden met collegae in Spaans sprekend Amerika. Het zou trouwens niet de eerste keer zijn, dat ontwikkelingen in civielrechtelijk Nederland in Latijns-Amerika op belangstelling stuiten: ons oude BW 1838 heeft invloed gehad op het Chileense BW (1855) en het Argentijnse BW (1876).¹² Kijkens naar Latijns-Amerika zou ook een Portugese vertaling van ons NIEUW BW niet al te laag op het verlanglijstje mogen komen. Behalve voor Portugal zou een dergelijke uitgave interessant zijn voor Brazilië, waar in 1975 een regeringsontwerp voor een Nieuw Burgerlijk Wetboek werd gepubliceerd. De hier gewenste vertalingen ontstaan niet zomaar. Het zou een belangrijke stimuleren betekenen, indien bijvoorbeeld het Ministerie van Justitie bereid zou zijn zulke vertalingen te subsidiëren. Gezien de moeilijkheidsgraad van zulk werk zou een subsidie van één gulden per woord reëel zijn. In dit verband is het uiteraard relevant te weten hoeveel woorden de Boeken 3, 5 en 6, alsmede de op 1 januari 1992 in werking tredende delen van Boek 7 tellen. De eerste student-inzender, die mij het juiste aantal woorden weet te noemen, krijgt van mij als beloning een exemplaar van de binnenkort verschijnende nieuwe druk van Dutch law for foreign lawyers: trouwens ook een werk dat de 'export' van het NIEUW BW kan bevorderen.

P.P.C. Haanappel* en Ejan Mackaay**

De vertaling van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in het Engels en Frans

De vertaling van het vermogensrecht in het NIEUW BW in het Engels en Frans¹ is een langdurige onderneming geweest. Zij is in 1980 van start gegaan, als rechtsvergelijkend onderzoeksproject aan het Centre de droit privé et comparé du Québec, aan de universiteit McGill, met steun van het Ministerie van Justitie in Den Haag. Er lag in die tijd een ontwerp Burgerlijk Wetboek voor de provincie Quebec op tafel, in het Engels en het Frans.² De aanvankelijke bedoeling was de vertaling af te ronden voor het congres over de codificatie, dat in 1981 in Montreal zou plaatsvinden. Op dat congres zouden dan de twee wetboeken aan een scale van civilisten worden voorgelegd met de bedoeling daadwerkelijke rechtsvergelijking te bedrijven, zowel wat betreft hun inhoud en stijl, als ook met betrekking tot de ervaring met de invoering ervan en het overgangsrecht.

Het congres heeft in 1981 plaatsgevonden.³ Voor de rechtsvergelijking van de twee wetboeken was het echter nog te vroeg. In Quebec is het ontwerp van 1977 een dode letter gebleven, ook al heeft het invloed gehad op het totaal herschreven ontwerp, dat juist dit jaar in parlementaire behandeling is genomen.⁴ Wat het Nederlandse Wetboek betreft, de vertaling was voor het congres nog niet klaar. Het bleek een aanmerkelijk moeilijker karwei te zijn dan de initiatiefnemers aanvankelijk wel gedacht hadden. Bovendien bestond er toen, en zeker later in de jaren tachtig, twijfel in Nederland over de vraag of het ontwerp uiteindelijk wel wet zou worden. De vertaling heeft tijdens de twijfelperiode stilgelegen. Zij is in 1988 met hernieuwd enthousiasme – en met behulp van micro-computers – weer opgenomen. Intussen waren een groot aantal wijzigingen aangenomen, die in de vertaling verwerkt moesten worden. Deze tweede fase, die voornamelijk herziening had moeten zijn, is tot een nieuw vertaalproject uitgegroeid, dat in het voorjaar 1990 is afgerond.

De Engelse vertaling

Zoals wordt beschreven op pagina's ix en xi van de vertaling, was het gebruik van Engelstalige, *civielrechtelijke* terminologie vaak een extra overweging in de vertaling van het NIEUW BW. Civielrecht, in de zin van het recht ontleend aan de continentaal Europese juridische traditie, wordt in vele talen bedreven, maar slechts zelden in het Engels. Bovendien, wanneer het civielrecht zich in het Engels moet uitdrukken – *par excellence* de taal van de *common law*, dat slechts zelden in een andere taal dan het Engels bedreven hoeft te worden – is er vaak verwarring met Engelstalige begrippen uit de *common law*, in de zin van het recht ontleend aan de juridische traditie van Engeland en Wales. Het leek de vertalers te gemakkelijker, en vooral te verwarrend voor de lezer om Engelstalige *common law* woorden en uitdrukkingen over te nemen in een civielrechtelijke vertaling, in die gevallen waar het *common law* zijn eigen juridische technieken, begrippen en denkwijzen heeft, die weinig of niet overeenkomen met hun civielrechtelijke equivalenten, zelfs als de rechtspraktijk op bepaalde gebieden eenvormige praktische oplossingen geeft in beide rechtssystemen. Voorbeelden daarvan volgen later. Eerst moet opgemerkt worden, dat in een poging 'civielrechtelijk Engels' te gebruiken – zelfs ten koste van enige neologismen zoals *opposable* en *opposability* – de vertalers te rade zijn gegaan bij de weinige civielrechtelijke gebieden die Engels als voertaal gebruiken: uitsluitend Engels in Schotland,

*. Hoogleraar aan de Faculteit der rechtsgeleerdheid van McGill University, Montreal en Director, European Aeropolitical Affairs, International Air Transport Association, Genève.

** Hoogleraar aan de Faculteit der rechtsgeleerdheid van de Université de Montréal, Montreal en onderzoeker verbonden aan het Centre de recherche en droit public van dezelfde universiteit.

1. *New Netherlands Civil Code – Patrimonial Law/Le nouveau Code civil néerlandais – Le droit patrimonial* (vertaald door P.P.C. Haanappel en E. Mackaay), Kluwer, Deventer en Boston, 1990 (528 blz.).

2. Office de révision du Code civil, *Rapport sur le Code civil du Québec*, Éditeur officiel, Québec, 1977. (Ook een Engelse versie is beschikbaar onder de titel *Report on the Civil Code of Québec*.)

3. *Codification, Valeurs et Langage, Actes du colloque international de droit civil comparé*, Service des communications du Conseil de la langue française, 1986 (712 blz.).

4. *Projet de loi 125, Code civil du Québec*, Éditeur officiel du Québec, 1990. (Engelse versie: *Bill 125, Civil Code of Québec*, Quebec Official Publisher, 1990.) De bedoeling van de minister van Justitie van de provincie is het ontwerp nog voor het eind van het jaar te doen aannemen en dan in 1994 van kracht te doen worden.